Наддніпрянське вкрилось, як і інші села, густими осінніми туманами.

Хати, здається, мов п’явки, вп’ялися в мокру землю і стоять такі зажурені-зажурені та дощем-негодою побиті...

Січе осіння мряка, оббиває вітер необставлені хати — хазяйство сільської голоти, бо...

— Гнила зима впала цього року — то підмерзає, то розтає... Не вспіла промайнуть покрова, як забіліло поле.

— О, даються взнаки такі зими голоті: захарчує картопля — світу не радий!

— А втім, злидні...

Тільки-но ви до хати, як напівгола дітвора шарахнулась на піч, і з-за комина на вас визирають злякані бліді обличчя дітей.

— А бліді, мабуть, не од сала?

В хаті Штурми, крім буряків, картоплі та капусти, немає нічого. Бідний.

Далі ваше око впало з печі на піл — просто спустилось вмісті з білявенькою дівчинкою, котра видавлює з вікна воду.

На полу, під жердкою, стоїть ковганка: в неї стікає дощова вода з стелі.

Так помалу, тихо: кап-кап-кап.

Напільне вікно вихилилось луткою надвір, і вода так і плющить, і плющить.

У вікнах онучі — шибки побиті. А діти лічать краплинки — веселі, сміються: горе не поклало ще на їхні молоді душі печаті суму, журби.

— Сашко, дивись, раз, два... О, зараз не капа — дзюрчить!

— Химко, чого це воно дзюрчить?

— Мені холод-но-о,— плаче Сашко.

Химка, білявенька дівчинка, заспокоює маленького брата і сумно проказує:

— Дзюрчить? Нічого, Сашо, батько залагодять дірку... холодно — нехай протопимо грубу...

До хати ввійшла бліда довгобраза жінка.

— Ось і мати; а ти плакав, дурень...

З-за комина почувся якийсь пискливий голос:

— Я їсти хо-чу-у... Не дають їсти... лежу...

— Господи! Подай їм, Химко, картоплю!

— Давала — не хоче: вона, мабуть, мамо, хвора, бо така гаряча-гаряча.

Мати журливо-безнадійно глянула на образи.

— За що ми мучимось? Багаті самогоном заливаються, а ми з голоду пухнемо... Голий грабить, палить: хай грабить!..

Рішуче підвелась:

— Улясю, дочко моя хороша! Що в тебе болить, голубко...

Не доказала і залилась дрібними, як горох, сльозами...

Діти й собі зайшлися плакати.

Химка зціпила рученята, схилилась на стіл і гірко-гірко заплакала; Сашко ж злякано поглядав то на матір, то на покуття, на образ св. Миколи, уквітчаного польовими васильками, і хлипав.

А Уляся з гарячки шептала:

— Картопля... надоїло... всігда картопля...

— Дядько Корній ідуть...

— Чого це він з роботи?..

Стукнули двері:

— Драстуйте. Плачете: воно всігда так — біда біду кличе... Там, на пасбурах, з Михайлом нещастя, тут Уляся...

— В больниці?!

...Штурмі на цукроварні одбило пальці.

Закам’яніли постаті на стінах; в хаті запанували тиша і жах, і тільки знадвору було чути, як шумів дощ і трясло вітром шибки: вічне горе просилось у сім’ю Штурми...

1920